

سؤالات امتحانی درس چهارم

- ۱.
- ۲.
- ۳.
- ۴.
- ۵.
- ۶.
- ۷.
- ۸.
- ۹.
- ۱۰.

مفهوم دو بیت زیر را با نثری ساده و روان بنویسید.

الف. تا توانی می‌گریز از یار بد
یار بد بدتر بود از مار بد

ب. مار بد تنها تو را بر جان زند
یار بد بر جان و بر ایمان زند

جدول زیر را کامل کنید.

مفرد	جمع
	مصائب
مسئله	
لحظه	
	تصاویر
	ارتباطات

معنی واژه‌های زیر را بنویسید.

رویاری: شکلیا: لاف: منش:

واژه مناسب را با توجه به جمله از داخل کمانک انتخاب کنید.

الف. انسان بی‌دوست همواره غمگین است؛ به بیان دیگر تنهایی، یکی از مصائب است. (دشوارترین، دشوار)
ب. افرادی که شبکه ارتباطی گسترده و دوستان فراوان دارند؛ در برابر دشواری‌های زندگی هستند. (موفق، موفق‌تر)

به این سؤالات پاسخ کوتاه دهید.

الف. نشانه صفت برتر چیست؟

ب. نشانه صفت برترین چیست؟

پ. هرگاه بخواهیم، دو چیز را با هم بسنجیم از چه صفتی استفاده می‌کنیم؟

ت. برای ساخت صفت برتر و برترین، نشانه‌ها را به چه صفتی اضافه می‌کنیم؟

ث. صفت برترین چه نوع وابسته‌ای است؟

جاهای خالی را با کلمات مناسب پر کنید.

الف. نشانه صفت برتر و برترین همواره به صفت ساده افزوده می‌شود.

ب. صفت برترین وابسته اسم است.

از ترکیب ردیف «الف» و «ب» ترکیب‌های وصفی مناسبی بسازید.

الف	رفتار	همنشین	نسیم
ب	دل‌انگیز	نیکوخال	تحسین برانگیزتر

در جمله زیر ارکان تشبیه را مشخص کنید.

مصاحبت با یک دوست خوب و شکلیا، همچون وزش نسیم دل‌انگیز است.

هر یک از واژه‌های ستون اول را به مترادف آن در ستون دوم وصل کنید.

ستون اول	ستون دوم
۱. یار	منش
۲. همراهی	دین
۳. کردار	همدلی
۴. آیین	همدم

در بیت‌های زیر انواع صفت را بیابید.

الف. تا توانی می‌گریز از یار بد
یار بد بدتر بود از مار بد

ب. دیدار یار غایب دانی چه ذوق دارد؟
ابری که در بیابان بر تشنه‌ای بیارد

۷ رفتار تحسین‌برانگیزتر، هم‌نشین نیکوخصال، نسیم دل‌انگیز

۸ مشبّه: مصاحبت با یک دوست خوب و شکیبا

مشبّه‌به: وزش نسیم

ادات: هم‌چون وجه‌شبه: دل‌انگیز بودن

۹ یار ← همدم همراهی ← همدلی

کردار ← منش آیین ← دین

۱۰ الف. بد: صفت ساده، بدتر: صفت برتر

ب. غایب: صفت ساده، تشنه: صفت ساده

۱۱

صفت ساده	با اهمّیت	دلسوز	باتجربه
صفت برتر	با اهمّیت‌تر	دلسوزتر	باتجربه‌تر
صفت برترین	با اهمّیت‌ترین	دلسوزترین	باتجربه‌ترین

۱۲

واژه	صفت برتر	صفت برترین
طبیعت	شگفت‌انگیزتر	شگفت‌انگیزترین
ارتباط	مؤثرتر	مؤثرترین
حقیقت	ناب‌تر	ناب‌ترین
دوست	صبورتر	صبورترین

یادداشت:

۱۳ تضاد: بین دو واژه «پاک» و «پلید» آرایه تضاد وجود دارد.

۱۴ الف. انسان به روش و دین دوست خود رفتار می‌کند.

ب. هرکسی که با انسان‌های بد، رفت‌وآمد کند حتی اگر خلق و خو و منش آن‌ها در او اثر نگذارد، مردم او را به پیروی از راه و روش آنان متهم می‌کنند.

پ. دوست و رفیق خوب و خوش‌رفتار، باعث به وجود آمدن و پرورش یافتن شخصیت عالی و پسندیده انسانی است.

۱۵ الف. مصائب: بدبختی‌ها ب. مصاحبت: هم‌نشینی

۱۶ اجتماعی ← اجتماعی، سابت ← ثابت، خثال ← خصال

۱۷ مصاحبت: مصاحبه، صحبت / طریقت: طریق، طرق / مصائب: مصیبت، مصیبت‌زده

۱۸ الف. کوشاترین ب. بهتر

خلاصه نکته‌های زبانی - ادبی

«درس اول» آفرینش و ستایش

- هرگاه بخواهیم مقصود خود را بیان کنیم، از زبان استفاده می‌کنیم، اما وقتی بخواهیم مقصود و منظور خود را زیباتر و تأثیرگذارتر بگوییم از ادبیات بهره می‌گیریم. به همین دلیل، ادبیات را زبان هنری یا زبان برتر می‌نامند. «شعر» جلوه‌ای از زبان ادبی است.
- شاعران و نویسندگان برای زیبا شدن آثارشان از آرایه‌های ادبی به تناسب استفاده می‌کنند.
- برای آن که توصیف‌ها دقیق و آسان صورت گیرد، می‌توان از آرایه تشبیه استفاده کرد.

تشبیه چهار رکن دارد:

- رکن اول، مشبیه است که به چیزی تشبیه شده است.
 - رکن دوم، مشبیه‌به است که «مشبیه» به آن مانند شده است.
 - رکن سوم، وجه‌شبهه است که شباهت بین مشبیه و مشبیه‌به را بیان می‌کند.
 - رکن چهارم، ادات تشبیه است که شباهت را برقرار می‌کند.
- در یک تشبیه، رکن سوم و چهارم می‌تواند حذف شود.
- به شبکه‌ها یا مجموعه‌هایی که با شنیدن کلمه‌ای به ذهن ما می‌رسند، مراعات‌نظیر یا شبکه معنایی می‌گویند. برای نمونه با شنیدن کلمه‌های «کوه، دریا، درختان» شبکه معنایی ایجاد می‌شود.

۱

- نشانه صفت برتر، «تر» است و با افزودن آن به آخر صفت ساده ساخته می‌شود.
- نشانه صفت برترین، پسوند «ترین» است. این نشانه همواره به آخر صفت ساده افزوده می‌شود.
- صفت برتر و برترین از وابسته‌های اسم محسوب می‌شوند.
- صفت برتر، وابسته پسین اسم است.
- در صفت برتر، مقایسه میان دو چیز صورت می‌گیرد؛ اما در صفت برترین یک چیز با چیزهای دیگر (یعنی یک نمونه با انواع خود) سنجیده می‌شود.
- صفت برترین، وابسته پیشین اسم است.

«درس ششم» آداب زندگانی

- به فعلی که بر انجام کار در زمان حال دلالت می‌کند، «مضارع» می‌گویند.
- فعل‌های مضارع در زبان فارسی اقسامی دارد: مضارع اخباری، مضارع التزامی و مضارع مستمر (جاری)
- فعل مضارع اخباری بر انجام گرفتن کاری و بیان خبری در زمان حال دلالت دارد.
- مضارع مستمر (جاری) جریان انجام کاری را در زمان حال بیان می‌کند.
- مضارع التزامی وقوع کاری را در زمان حال یا شک، تردید، شرط یا آرزو بیان می‌کند.
- فعل مضارع اخباری و التزامی گاهی بدون نشانه آغازین (ب، می) به کار می‌روند، مانند: شوی ← بشوی گویی ← می‌گویی
- مضارع اخباری: می + بن مضارع + شناسه، مانند: می‌روم
- مضارع التزامی: ب + بن مضارع + شناسه، مانند: بروم
- مضارع مستمر: دار + شناسه + نشانه «می» + بن مضارع + شناسه، مانند: دارم می‌نویسم
- گاهی مضارع اخباری را به جای فعل آینده نیز به کار می‌برند.

۳

- فعل ماضی ساده (مطلق) فعلی است که در گذشته انجام شده است و از بن ماضی و شناسه فعل ساخته می‌شود.
- فعل ماضی نقلی، فعلی است که در گذشته انجام گرفته و اثر آن تاکنون باقی است.
- ساخت فعل ماضی نقلی: بن ماضی + ه + ام، ای، است، ایم، اید، اند، مانند: رفت + ه + ام ← رفته‌ام

«درس دهم» آرسی دیگر

- گاهی شاعر یا نویسنده برای زیباتر ساختن سخن و تأثیرگذاری بیشتر آن، از آیات، روایات، احادیث، داستان‌ها و رویدادهای مهم تاریخی و... استفاده می‌کند، به این شیوه بهره‌گیری از کلام، «تلمیح» می‌گویند.
- تلمیح به معنی «با گوشه چشم اشاره کردن» است.

«درس یازدهم» زن پارسا

- به فعلی که در گذشته به تکرار و استمرار انجام می‌شده است، ماضی «استمراری» می‌گویند. این فعل با افزودن پیشوند «می» به اول فعل ماضی ساده (مطلق) ساخته می‌شود.
- طرز ساخت فعل ماضی استمراری: می + ماضی ساده (بن ماضی + شناسه)، می + گفت + ند ← می‌گفتند
- فعلی که به جریان انجام عملی در گذشته به همراه کاری دیگر روی می‌دهد، فعل ماضی مستمر (جاری) نام دارد.

۵

- ردیف، علاوه بر این که آهنگ و موسیقی شعر را افزایش می‌دهد، پیوندهای جدیدی با واژگان بیت‌ها به وجود می‌آورد و ظرفیت معنایی شعر را افزایش می‌دهد.
- ردیف گاهی اسم، فعل، صفت و... است. گاهی نیز به شکل عبارت ظاهر می‌شود.

«درس چهاردهم» پیدای پنهان

- به کلمه یا ترکیب‌هایی که مفهوم حالت، زمان، مکان، تردید، یقین، تکرار و... را به جمله می‌افزایند «قید» گفته می‌شود.
- قید از ارکان اصلی جمله نیست و حذف آن هیچ آسیبی از دید معنایی در جمله پدید نمی‌آورد.
- قیده‌ها با توجه به معنی، اقسامی دارند، مانند: زمان، مکان، پرسش، چگونگی، آرزو، تردید، تأکید، حالت و...
- قیده‌ها جای ثابتی در جمله‌ها ندارند.
- هر جمله می‌تواند قیده‌های گوناگون داشته باشد.

«درس شانزدهم» آرزو

- به کلمه‌هایی که از یک بخش ساخته شده‌اند و دارای معنی مستقل و روشنی هستند و نمی‌توان آن‌ها را به اجزایی بخش کرد، از نظر ساخت، «ساده» می‌گویند.
- به گروهی دیگر از کلمه‌ها که از یک بخش معنی‌دار و یک جزء معنا ساز تشکیل شده‌اند؛ از نظر ساخت، «مشق» می‌گویند.
- به کلمه‌هایی که از دو بخش مستقل و معنادار ساخته شده‌اند، از نظر ساخت واژه‌های «مرکب» می‌گویند.

۷

سؤالات امتحانی درس: فارسی		ساعت شروع: ۹ صبح	مدت امتحان: ۶۰ دقیقه
پایه نهم - منتخب [۴]		آزمون نوبت دوم (۱)	
ردیف	سؤالات	نمره	
الف	<p>معنی شعر و نثر:</p> <p>۱. جهان جمله فروغ روی حق دان / حق اندر وی زپیدایی است پنهان</p> <p>۲. اگر کار به دست من استی، یک ساعت از خدمتت نیاسودمی</p> <p>۳. تلی از خاکستر خاموش / ماند روی دست‌های دشت.</p> <p>۴. بدان که مردم بی‌هنر مادام بی‌سود باشد چون مغیلان که تن دارد و سایه ندارد.</p> <p>۵. سگ اصحاب کهف روزی چند / پی نیکان گرفت و مردم شد.</p> <p>۶. به چشم بصیرت به خود در نگر / تو را تا در آینه زنگار نیست.</p>	۱ ۱ ۱ ۱ ۱ ۱	
ب	<p>معنی لغات:</p> <p>۷. دلی دیرم خریدار محبت</p> <p>۸. زندگی من یکنواخت است.</p> <p>۹. بیمار با تعرض پاسخ داد.</p> <p>۱۰. به بینندگان آفریننده را نبینی ...</p>	۲	
پ	<p>درک متن:</p> <p>۱۱. چرا سعدی در بیت زیر پسر نوح را به اصحاب کهف تشبیه کرده است؟ پسر نوح با بدان بنشست / خاندان نبوتش گم شد «سگ اصحاب کهف روزی چند / پی نیکان گرفت و مردم شد»</p> <p>۱۲. راز موفقیت خواجه نصیرالدین توسی در چه بوده است؟</p> <p>۱۳. عبارت زیر به کدام داستان‌ها اشاره دارد؟ «در دلش خورشید ایمان را نمی‌دیدند / تیغ آتش خیز «دستان» را نمی‌بریدند / در نگاهش خشم و آتش را نمی‌دیدند / برکمانش تیر آرش را نمی‌دیدند.»</p> <p>۱۴. منظور از عبارت «ابلیس زهره ندارد که گرد او گردد»، چیست؟</p>	۴	
ت	<p>دانش‌های زبانی و ادبی:</p> <p>۱۵. در این عبارت‌ها، نقش موارد خواسته شده را بنویسید. بلافاصله نور اندیشه‌ای ذهنم را روشن کرد. یک روز راز دیگری از زندگی شاهزاده کوچک بر من فاش شد.</p> <p>۱۶. آرایه‌های به کار رفته در عبارت‌های زیر را بنویسید.</p> <p>۱. لباس دوختم بر قامت دل زپود محنت و تار محبت</p> <p>۲. مکن کاری که بر پا سنگت آید.</p> <p>۳. ای دل از سیل فنا بنیاد هستی بر کند</p> <p>چون تو را نوح است کشتی‌بان، زتوفان غم مخور</p>	۲ ۰/۵ ۰/۵ ۱	
ث	<p>خودارزیابی:</p> <p>۱۷. چرا پدر رابعه در شب تولد او دلتنگ خوابید؟</p> <p>۱۸. ابوریحان در بستر بیماری از دوستش چه خواهشی کرد؟</p> <p>۱۹. چرا شاعر می‌گوید: «انسان باید دشمن هم داشته باشد؟»</p>	۱ ۱ ۱	
ج	<p>تاریخ ادبیات:</p> <p>۲۰. روضه خلد از کدام نویسنده هنرمندی است؟</p> <p>۲۱. منظومه مخزن الاسرار را چه کسی سروده است؟</p>	۰/۵ ۰/۵	
	جمع نمره	۲۰	

پاسخ تشریحی آزمون (۴)

- ۱۲ خستگی ناپذیری در کسب علم (۱)
- ۱۳ پهلوانی‌های رستم‌دستان (۵/۵) و تیراندازی آرش (۵/۵)
- ۱۴ شیطان جرئت نزدیک شدن به او را ندارد. (از بس که او پاک و مطهر است). (۱)
- ۱۵ قید (۵/۵) - مسند (۵/۵) - نهاد (۵/۵) - مسند (۵/۵)
- ۱۶ ۱. تشبیه (۵/۵) ۲. کنایه (۵/۵)
۳. تشبیه (۵/۲۵)، کنایه (۵/۲۵)، تلمیح (۵/۲۵)، تناسب (۵/۲۵)
- ۱۷ چون نتوانسته بود به عهد خود وفا کند و از کسی چیزی نستاند (۵/۵) و دیگر آن که روغن چراغ نتوانسته بود به دست آورد. (۵/۵)
- ۱۸ از او خواست که موضوعی را که فراموش کرده بود و برای او توضیح دهد. (۱)
- ۱۹ تا گاهی باورهایت را مورد پرسش قرار دهد که دست کم یکی از آن‌ها اعتراض به حق باشد تا زیاده به خودت غره نشوی. (۱)
- ۲۰ مجد خوانی (۵/۵)
- ۲۱ نظامی گنجوی (۵/۵)
- ۱ بدان که تمام جهان نور روی خداوند است که خداوند از نهایت آشکار بودن در آن پنهان است. (۱)
- ۲ اگر دست من بود و می‌توانستم، لحظه‌ای از عبادت تو دست نمی‌کشیدم. (۱)
- ۳ تپه و انبوهی از خاکستر سرد شده بر دشت نبرد باقی ماند. (۱)
- ۴ بدان و آگاه باش که انسان بی‌فضیلت و دانش، پیوسته و همیشه بی‌فایده است. مثل بوتۀ خار دشت مغیلان که وجود دارد ولی سایه‌ای برای کسی ایجاد نمی‌کند. (۱)
- ۵ سگ اصحاب غار (مردان خدا) چند روزی از انسان‌ها پیروی کرد و انسان شد. (۱)
- ۶ با چشم دل و آگاهی به خود نگاه کن تا زمانی که آیینۀ دلت زنگ نزند و پاک و روشن است. (۱)
- ۷ دارم (۵/۵)
- ۸ تکراری و بی‌هیجان (۵/۵)
- ۹ اعتراض و ناراحتی (۵/۵)
- ۱۰ چشم‌ها (۵/۵)
- ۱۱ سعدی برای نشان دادن نقش همنشینی در زندگی این تمثیل را آورده است. (۱)

یادداشت: